

роблений і прийнятий у рамках імплементації Міжнародної Конвенції про фінансування тероризму від 20.01.2000 р. Він передбачає проведення наступних антитерористичних заходів:

- порядок застосування фінансового моніторингу щодо суб'єктів підприємницької діяльності;
- правові підстави обов'язкового внутрішнього фінансового моніторингу та підстави припинення фінансових операцій;
- основи міжнародного співробітництва в галузі боротьби з тероризмом і розповсюдженням зброї масового ураження.

Так само слід звернути увагу, що чинний кримінальний процесуальний кодекс України передбачає такі форми міжнародного співробітництва під час кримінального виробництва на досудовому слідстві і в судовому провадженні: – Міжнародна правова допомога при проведенні процесуальних дій; – Видача осіб, які вчинили кримінальні правопорушення (Екстрадиція); Порядок і умови здійснення кримінального провадження від іноземних держав; Визнання та виконання вироків судів іноземних держав та передача засуджених осіб.

Шандула О. О.,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ЩОДО ЗМЕНШЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІЇ ПРЕДСТАВНИЦТВА ПРОКУРОРОМ ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯНИНА АБО ДЕРЖАВИ У СУДІ ЗА НОВИМ ЗАКОНОМ «ПРО ПРОКУРАТУРУ»

Одним із завдань, що стоїть перед Україною на сучасному етапі розвитку нашої держави, є завдання реформування органів прокуратури, які б відповідали європейським стандартам. Одним із його напрямків слід розглядати оптимізацію функції представництва прокурором інтересів громадянина або держави в суді відповідно до нового Закону України «Про прокуратуру».

Оцінюючи новації Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р., слід зазначити, що деякі з них зменшують ефективність правозахисного потенціалу прокуратури, що особливо виразно виявляється на прикладі функції представництва інтересів громадянина або держави в суді.

Функція представництва прокуратурою інтересів громадянина або держави в суді має яскраво виражену правозахисну спрямованість, оскільки передбачає захист прокурором невизнаних, оспорюваних або порушених прав громадян та/або інтересів держави, що здійснюється у судовому порядку в тих випадках, коли з використанням інших наданих прокуратурі повноважень захистити чи поновити ці права та інтереси неможливо. Проте саме ця функція зазнала найбільш суттєвих обмежень, оскільки представництво прокурором інтересів громадянина в суді збережено лише в частині представництва інтересів неповнолітніх, недієздатних чи обмежено дієздатних осіб, які неспроможні самостійно захистити свої права.

Водночас, як зауважує В. С. Бабкова, було розширено обсяг представницької функції прокуратури, оскільки у новому Законі України «Про прокуратуру» йдеться про процесуальні та інші дії, спрямовані на захист інтересів громадянина або держави, не лише у суді, а загалом, тобто як в судовому процесі, так і поза ним, що є логічним з огляду на включення до представницької діяльності прокуратури досудового етапу (встановлення підстав представництва та досудове врегулювання), а також участі прокурора у виконавчому провадженні. Мова йде про те, що згідно із ч. 4 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» виключно з метою встановлення наявності підстав для представництва інтересів держави в суді у випадку, якщо захист законних інтересів держави не здійснює або неналежним чином здійснює суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження, прокурор має право отримувати інформацію, яка на законних підставах належить цьому суб'єкту, витребувати та отримувати від нього матеріали та їх копії. У разі відсутності суб'єкта владних повноважень, до компетенції якого віднесений захист законних інтересів держави, а також у разі представництва інтересів громадянина з метою встановлення наявності підстав для представництва прокурор має право: 1) витребувати за письмовим запитом, ознайомлюватися та безоплатно отримувати копії документів і матеріалів органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових частин, державних та комунальних підприємств, установ і організацій, органів Пенсійного фонду України та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, що знаходяться у цих суб'єктів; 2) отримувати від посадових та службових осіб цих органів усні або письмові пояснення, яке можливе виключно за їхньою згодою.

Логічним продовженням цих повноважень було передбачене ч. 5 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» право прокурора з метою вжиття заходів з досудового врегулювання спору та поновлення ймовірно порушеного права громадянина або законного інтересу держави після підтвердження судом підстав для представництва направити до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових частин, суб'єктів державного та комунального секторів економіки, органів Пенсійного фонду України та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, рішення, дії чи бездіяльність яких створюють загрозу порушення або ймовірно порушують законні інтереси громадянина чи держави, звернення, що містить викладення обставин та вимог, передбачених процесуальним законом, про можливість досудового врегулювання спору. Протягом п'ятнадцяти днів з дня отримання звернення прокурора відповідна особа мала право вжити запропонованих прокурором заходів для забезпечення досудового врегулювання спору. У разі неврегулювання спору у досудовому порядку прокурор наділявся правом звертатися до суду із позовом (заявою, поданням) протягом одного місяця з дня отримання відповідною особою заяви прокурора.

Однак через деякий час після прийняття Закону України «Про прокуратуру» до Закону було внесені зміни, одним із аспектів яких стало звуження обсягу досудових повноважень прокурора, внаслідок чого ч. 5 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» було взагалі виключено з його тексту. Через це прокуратура була позбавлена достатньо ефективного інструменту усунення порушень закону, який у відповідних випадках був більш оперативним і дієвим, ніж звернення до суду, оскільки скасовані положення Закону не надавали прокуророві жодних імперативних повноважень у сфері досудового врегулювання. Закон вказував на можливість направлення такого звернення лише «після підтвердження судом підстав для представництва», тобто під безпосереднім контролем суду. Тому

можна вважати, що направлення відповідного звернення допускалося лише після порушення провадження у відповідній справі.

Таке звернення не зачіпало інтересів приватних осіб, оскільки воно могло бути звернено лише до суб'єктів публічного права, тоді як щодо фізичних осіб, підприємств, установ та організацій приватної форми власності, ЗМІ, об'єднань громадян тощо прокурор був позбавлений права на досудове врегулювання і міг реалізувати вимоги до них лише в судовому порядку. Звернення могло бути направлено саме щодо тих суб'єктів, рішення, дії чи бездіяльність яких створюють загрозу порушення або ймовірно порушують законні інтереси громадянина чи держави, тобто які виступатимуть відповідачами у майбутньому процесі. Підставою звернення могли виступати як ті рішення, дії чи бездіяльність зазначених суб'єктів, які ймовірно, на думку прокурора, порушують законні інтереси громадянина чи держави, так і ті, що лише створюють потенційну загрозу такого порушення.

Відповідна особа, до якої було направлене звернення, мала право вжити запропонованих прокурором заходів для забезпечення досудового врегулювання спору протягом п'ятнадцяти днів з дня отримання звернення прокурора. Фактично, протягом зазначеного строку сторони також могли вступити у консультації стосовно корегування заходів, які вимагав вжити прокурор, або їх відтермінування, якщо для цього необхідно більше часу, проте у межах місячного строку з дня отримання відповідною особою звернення прокурора.

Внесення прокурором звернення про можливість досудового врегулювання спору не було обов'язковим для прокурора, як і його виконання не визнавалося обов'язковим для суб'єкта, якому воно направлено. Надаючи прокуророві дану можливість, законодавець виходив із того, що в окремих випадках досудове врегулювання є більш простим і оперативним, ніж судове вирішення спору. Разом з тим, в ситуаціях, коли прокурор вбачає безперспективність внесення подібного звернення, він безпосередньо міг звернутися до суду. Направлення звернення передбачало саме добровільне позасудове усунення допущених порушень суб'єктом, який їх допустив. Таким чином, вжиття прокурором відповідних заходів досудового врегулювання мало характер саме пропозиції, а не примусу, і не створювали для об'єкта, до якого були направлені, жодних обов'язків.

Виключивши із Закону «Про прокуратуру» відповідні положення, законодавець не передбачив будь-якої їх альтернативи. Таким чином, єдиний шлях реагування прокурора на виявлені порушення – це звернення до суду, навіть в тих випадках, коли воно є недостатньо дієвим і оперативним засобом усунення порушень закону, оскільки інших правових засобів закон прокуратурі не надає.

Іншим обмеженням функції представництва, що може створювати серйозні проблеми у її реалізації, є встановлена ч. 4 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» необхідність обґрунтування прокурором наявності підстав для представництва у суді, а також можливість для прокурора здійснювати представництво інтересів громадянина або держави в суді виключно після підтвердження судом підстав для представництва. Таким чином, прокурор може реалізувати процесуальні повноваження відповідної сторони процесу виключно після підтвердження судом підстав для представництва. Проте, як слушно зауважує В. С. Бабкова, проблема полягає у тому, що процесуальне законодавство не встановлює форми такого підтвердження з боку суду та порядку його надання прокуророві.

Отже, дані питання повинні бути додатково урегульовані на законодавчому рівні. Без такого урегулювання будь-які форми підтвердження судом підстав представництва, на-

працьовані практикою, можуть оскаржуватися і визнаватися незаконними, що не лише ставитиме під сумнів результати представництва прокурорами інтересів громадянина або держави у конкретних справах, а й взагалі унеможливлуватиме здійснення прокурорами навіть тих обмежених повноважень в межах представницької функції, що на сьогодні надані їм законом.

Таким чином, відповідно до Закону України «Про прокуратуру» в редакції від 16 липня 2015 р. має місце значне і недостатньо виправдане зменшення ефективності правозахисного потенціалу прокуратури.

Юрєвич І. В.,

кандидат юридичних наук, асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄДНОСТІ СУДОВОЇ ВЛАДИ ЯК ЧИННИК ЄДНОСТІ СУДОВОГО ПРАВА

У науковій літературі проблема правового забезпечення єдності судової системи розглядається побіжно, не аналізується щодо її складових частин, без забезпечення єдності яких неможлива і загальна єдність. У юридичному сенсі йдеться про організаційно-правові засоби, способи, можливості, механізми, що є складною і самостійною проблемою у рамках вивчення єдності судової влади. Це та ланка, яка переводить ідею єдності зі сфери наукових міркувань у практичну сферу реалізації влади та життєдіяльності держави в цілому і при якій визначаються усі різні аспекти, що становлять зміст процесу впорядкування відповідних стосунків.

У науковій юридичній літературі відсутнє визначення механізмів забезпечення єдності судової системи, то ж спробуємо проаналізувати сутність цієї категорії. Традиційно під механізмами розуміють систему елементів, рухів, зв'язків, що призначені для перетворення певного стану, руху, зв'язку одного чи декількох елементів у необхідні упорядковані процеси. Наукове розуміння змісту механізмів забезпечення принципу єдності судової системи має засновуватися на поділі елементів, що об'єднуються в цілісність, та їх взаємодії, що є відображенням їх об'єктивної тенденції до інтеграції, спільною метою яких є досягнення єдності. Нам імпонує точка зору, що ідеальним варіантом єдності є досягнення єдності. Нам імпонує точка зору, що ідеальним варіантом єдності є досягнення єдності, а форми і методи (що, на нашу думку, є механізмами) можуть бути різними. Отже, якщо бути дійсно зацікавленим в єдності судової влади, то дуже важливо передбачити надійні та ефективні механізми її забезпечення, інструменти захисту і санкції відносно суб'єктів у разі її недотримання чи порушення, законодавчо їх закріпити та регламентувати процедури їх здійснення. На жаль, можна досить упевнено стверджувати, що сучасне чинне законодавство не містить достатню кількість необхідних механізмів.

У процесі дослідження правового забезпечення єдності державно-правових інститутів, його основних елементів і різновидів, учені доходять висновку, що при визначенні цього поняття необхідно виходити з такого. Зміст єдності судової системи включає в себе як сукупність об'єктивно існуючих взаємозв'язків і взаємозалежностей інститутів (підсистем) судової влади між собою і з інститутами, що сприяють від-